

rozsudku soudu porotního srov. shora III., B. 5). V odvolacím řízení o přešupcích může obžalovaný, je-li na svobodě, dostavit se k odvolacímu líčení buďto sám nebo s obhájcem anebo vyslati pouze tohoto; je-li ve vazbě a neshledá-li soudní dvůr jeho předvedení nutným ku zjištění pravdy, má pouze právo vyslati obhájce. Byl-li obžalovaným jmenován obhájce, budiž pouze tento obeslán (§ 471 tr. ř.). Působnost obhájce při líčení odvolacím řídí se dle zásad platících pro hlavní přelíčení před soudy sborovými. Obžalovanému anebo jeho obhájci přísluší v každém případě právo na poslední slovo (§ 473 tr. ř.). Jsou-li opravné prostředky bez výsledku vyčerpány, může se obhájce v případě porušení anebo nesprávného použití zákona obrátiti na generalního prokurátora při soudě kasačním, aby tento podal zmatečnou stížnost pro zachování zákona. Líčení o tom nařízeného se ovšem ani obžalovaný ani obhájce jeho účastníci nemůže (§§ 33, 292, 479 tr. ř.). K působnosti obhájce po vejití rozsudku v moc právní náleží též po případě domáhati se odložení trestu pro obžalovaného, obnovení trestního řízení na základě nově nalezených skutečností neb průvodních prostředků a konečně žádati za milost (v. tyto články). Byl-li obžalovaný odsouzen k trestu smrti, budiž i obhájce zpraven o místě a hodině vykonání rozsudku, aby mohl býti přítomen (§ 404 tr. ř.).

V. Odměna.

Kdo v řízení trestním užívá zástupce, jest z pravidla povinen zaplatiti též útraty s tímto zastupováním vzešlé, a to i tenkrát, byl-li zástupce zřízen z moci úřední, vyjímaje případ ten, když obžalovanému byl přidán obhájce výslovně jakožto zástupce chudých. Zástupci chudých budtež k jeho žádosti ze státní pokladny nahrazeny ony hotové výlohy, jichž bylo zapotřebí a jež byly skutečně vynaloženy. V oněch případech, ve kterých obviněný, soukromý žalobce, soukromý účastník anebo ten, kdo vědomě učinil křivou obžalobu, jest odsouzen k náhradě nákladů sporu vůbec, jsou osoby tyto povinny, nahraditi i veškeré útraty obhajování a zastupování. Přísluší-li obhájci odměna, dlužno určení její, nechť si obviněný zvolil obhájce sám nebo nechť byl obžalovanému zřízen soudem, přenechati volnému dohodnutí se obou stran. Nedohodnou-li se o poplatcích za konané zastupování, jest každému z nich volno žádati na soudě k rozhodnutí v první stolici povolaném, aby poplatky tyto určil, ať již zastupování vztahovalo se k zřízení přípravnému, k hlavnímu přelíčení anebo k sepisování spisů. O takové žádosti budiž druhá strana vyslechnuta. Při upravení těchto poplatků nejsou soudní dvory vázány na určitý obnos, nýbrž mají při tom oceniti podstatnou zásluhu zástupce, zvláště tudíž přihlížeti k opatření průvodních prostředků a k času, námahám a hotovým výlohám, jež při zastupování samém byly vynaloženy. Proti určení poplatků soudem první stolice vyřknutému přísluší oběma stranám do 14 dnů čítaje ode dne, kdy usnešení bylo doručeno, stížnost k soudnímu dvoru druhé stolice, jež o tom pravoplatně rozhodne (§§ 393—395 tr. ř.).

Obchod.

I. Všeobecný pojem a význam.

Obchod jest po živnostensku provozovaná koupě a směna zboží za účelem dalšího zcizení jeho. Podstata obchodu záleží tedy v tom, že opatřuje se zbožím nikoli za účelem, aby přímo bylo užito, nýbrž, aby se ziskem opět bylo odbyto.

Hospodářský význam obchodu jest velmi dalekosáhlý. Jím teprve umožňuje se dokonalejší dosažení ideálu národohospodářského, základu a podmínky vydatné výroby, totiž dělby práce. Obchod sprostředkuje výměnu statků, přivádí je způsobem co nejekonomičtějším od vyrabitele ke konsumentu, vyrovnává rozdíly mezi jednotlivými kraji, jež zakládají se v přirozených vlastnostech a podmínkách jejich. Rozkvět obchodu však sám opět závisí jednak na dokonalosti prostředků komunikačních, zejména na množství železných drah, jednak však působí na rozvoj obchodu i právní řády, jimiž netoliko uvnitř státu, nýbrž a to v první řadě na venek jest upraven.

Co týče se obchodu zahraničního, vyskytly se dvě zásadná hlediska, dva extrémy. Jednak systém ochranný, jenž snaží se různými obmezeními jmenovitě ochrannými cly, protežovati výrobu domácí oproti výrobě zahraniční a jenž krajního výrazu došel v učení školy merkantilistické (Colbert ve Francii v 2. pol. 17. stol.). Na straně druhé stojí soustava svobodného obchodu, za jejíž platnosti ponechána jest volná soutěž výrobě domácí s výrobou zahraniční, tak že v ohledu hospodářském tvoří státy se svobodným obchodem jaksi území jediné (vyjímajíc ovšem cla finanční — z cizího vína, cukru, piva a j. —, jež však mají ráz zcela jiný než cla ochranná, jelikož se tu vlastně ve formě cla vybírá spotřební daň z těchto předmětů, z nichž tato daň platí se i tehdy, když pocházejí z výroby domácí). Hlavním zastancem této soustavy byl veliký národní hospodář škotský Adam Smith (1723—1790), zakladatel školy fysiokratické, jenž ve svém epochálním díle »O povaze a příčinách národního bohatství« vytkl zásadu, »aby každý mohl prodávati tam, kde nejdráže prodati může, a kupovati tam, kde může koupiti nejlevněji.« Soustava svobodného obchodu pak naproti soustavě merkantilistické nabývala čím dále tím většího rozšíření. Jelikož pak hospodářský rozvoj podmíněný hlavně živým a spořádaným obchodem jest v těsné spojitosti i s postavením státu v ohledu politickém — bohatá obchodní města středověká (Benátky, Janov, Pisa, Lübeck, Kolín a j.) požívala i samostatnosti politické — jest zajisté velice závažno, jakým směrem se obchodní politika v tom kterém státě bere, a dlužno tudíž tu s největší obezřelostí avšak i včasnou rozhodností si počínati. Co týče se obou vytknutých soustav, tu lze konstatovati, že přes občasně kolísání celkový vývoj směřuje k soustavě obchodu volného, která také v Anglii již od let 70tých ve skutečnosti existuje.

II. V Rakouských zemích, jako vůbec v starších dobách, převládala ochranná politika celní resp. systém ochranný. Zejména za Leopolda I. platily v Rakousku zásady merkantilistické, ještě ve větší míře však ve stol. 18., kdy každá korunní země měla svou celní linii, tak že staré skupiny rakouských zemí tvořily celek toliko v ohledu hospodářském a celní hranice stýkaly se s hranicemi jednotlivých zemí. Za císařovny Marie Teresie a císaře Josefa II. těšil se značné oblibě naprostý systém prohibiční, takže četné druhy cizozemského zboží úplně »z obchodu byly vyloučeny.« Vzdávající rozvoj prostředků komunikačních, jevící se zejména v zakládání železných drah a užívání lodí parou hnaných, nezbytně musel přísný systém prohibiční ve prospěch uvolnění obchodu zmírniti; to zračí se v celé řadě příslušných nařízení, zejména v min. nař. ze dne 18. září 1857 č. 155 ř. z., a ze dne 19. ledna 1858 č. 21 a 22 ř. z. ohledně zboží clu podrobeného, dále min. nař. ze dne 28. dubna 1857 č. 88 ř. z. a ze dne 11. prosince

1861 č. 120 ř. z. vydaná na základě nejv. roz. ze dne 14. října 1856, jimiž omezena kontrola zboží ve smyslu smlouvy se státy celní jednoty. Rovněž zrušen byl na základě nejv. roz. ze dne 10. září 1858 komerční kolek ze zboží a zákonem ze dne 17. srpna 1862 č. 56 ř. z. clo průvozní a nařízeno na základě nejv. roz. ze dne 10. června 1866 za účelem usnadnění obchodu se zbožím a povznesení kupeckého úvěru zřízení veřejných skladišť. Avšak všeobecným celním tarifem rakousko-uherským ze dne 27. června 1878 obnovena opět politika ochranářská, jež k citelné újmě obchodu potrvála až do r. 1891 a jevila se ve značném zvyšování tarifů autonomních, v kterémžto směru jeden stát druhý snažil se předstihnouti, až konečně akta Mac Kinley-ova způsobila reakci. Zvítězilo konečně poznání, že s nynější povahou styku světového a obchodu mezinárodního, kdy veškera téměř země spjata jest železničními kolejemi a kdy parou obtíže i sebe větších vzdáleností nejen na zemi, nýbrž i na vodě přímo hravě jsou překonávány, naprosto nelze srovnati systém prohibiční, nýbrž že tu jedině udržeti se může soustava svobodného obchodu. V nejnovější době vyskytly se snahy obmeziti volnost obchodu jiným způsobem, totiž požadavkem průkazu způsobilosti. Právem však ozývají se i proti těmto snahám v odborných kruzích hlasy velice závažné poukazující k tomu, že obmezení toto, jež při všech jiných živnostech mysliti si lze, obchod by naprosto ochromilo.

III. Druhy obchodu:

1. Dle povahy statků, jež jsou předmětem obchodu, činí se rozdíl mezi obchodem ve vlastním a nejužším smyslu slova t. j. obchodem s věcmi movitými (zbožím a cennými papíry) a mezi obchodem imobilárním, jímž vyrozumívá se živnostenský a jen sporadicky se vyskytující obchod s nemovitostmi.

2. Rozeznává se velkoobchod (en gros), jestliže se prodává zboží obchodníkům nebo průmyslníkům ve větším množství a obchod drobný (detailní), jenž obmezuje se toliko na skutečné konsumenty. Celkem jest drobný obchod též obchodem v malém t. j. jednotlivé obchody dosahují toliko nepatrné výše; sem náleží kramářství, jež zabývá se drobným prodejem obyčejných životních potřeb na venkově; obchod detailní má tudíž z pravidla význam místní t. j. obmezuje se na obchod pro obyvatelstvo v místě samém nebo v blízkém okolí.

3. Obchod může dále býti provozován jako pevný (usazený), provozuje-li se ve stálých provozovnách nebo jako obchod potulný (podomní obchod), jestliže obchodník zboží s sebou nose, prodává je potulmo od domu k domu, od místa k místu.

4. Dle předmětů rozeznává se obchod zbožím koloniálním (osadnickým), materialním atd.

5. Činí se rozdíl mezi obchodem se zbožím novým t. j. takovým, jež poprvé v obchod přichází, a mezi obchodem s předměty starými, jichž bylo již užíváno (živnost vetešnická).

6. Obchod na vlastní účet a obchod komisionářský t. j. obchod ve vlastním jméně avšak na účet mandantův.

7. Dále mluví se o obchodu kupeckém, při němž zboží opatřuje se za peníze nebo cenu peněžní, protivou k obchodu směnnému.

8. Vzhledem k osobě obchodníkovi rozeznává se mezi obchodem jednotlivce a obchodem společenským.

9. Dle odbytu mluví se o obchodu tuzemském na rozdíl od obchodu cizozemského, o obchodu přívozním a vývozním a konečně

10. dle způsobu dopravy o obchodu pozemním, říčním, námořském a přímořském.

Obchod distanční.

I. Pojem.

Obchod distanční jest koupě, při které se zasílá zboží kupci s jiného místa za účelem splnění smlouvy tržové a to buď prodatelem neb k jeho rozkazu osobou třetí. Naproti tomu při obchodu místním odevzdává prodatel sám — tedy bez prostřednictví třetí osoby — zboží kupci v místě dodání. Účastenství této třetí osoby obchod distanční charakterisující vyvolalo potřebu pravidel zvláštních, jimž obch. zák. v čl. 344, 345, 347, 348 a 349 v zájmu bezpečnosti obchodu v rozsáhlé míře průchodu zjednal.

II. Náležitosti obchodu distančního.

1. Koupě obchodní. Ježto obch. zák. o distančním obchodu pojednává v titulu o »koupí«, sluší za to míti, že tento zakládati se musí na koupí a to koupí obchodní ve smyslu čl. 337 a 338 obch. z. (roz. nejvyš. obch. soudu něm. ze dne 22. října 1890, C. IX. 90). Nerozhoduje při tom, zda koupě jest na stranách obou nebo jen na jedné obchodem. Z toho plyne však, že i nekupce, pokud koupí obchodní uznává, stihnouti mohou důsledky obchodu distančního, zvláště ona poněkud přísná praejudice schválení zboží dle čl. 347 (roz. ze dne 12. července 1890, C. VIII, 276). Ve smyslu čl. 338 posuzovati jest podle ustanovení o koupí i takový obchod, jehož předmětem jest dodání jisté quantity věcí zastupitelných; může tedy i takovýto dodávací obchod tvořiti základ obchodu distančního. Na jiné smlouvy nelze užiti zásad při distančním obchodu platných; tak na př. zasílá-li nakupující komisionář zboží komitentovi ke koupí nebo dojde-li zboží od prodávajícího komitenta komisionáře prodejem jeho se zabývajícího; podobně nesmí se zásad těch užiti při půjčce.

2. Koupě hotová. Předpisů obch. z. o obchodu distančním lze jen tehdy užiti, jde-li o koupí pevně uzavřenou; nelze jich působnost rozšiřovati i na koupí na zkoušku, poněvadž v tomto případě koupě při odeslání zboží není hotovou, nýbrž závisí na schválení kupcově. Tím méně lze mluvíti o dist. obchodu při zaslání zboží neobjednaného, jelikož není tu koupě, nýbrž pouhá nabídka ku prodeji. Naproti tomu jest koupě dle vzorku koupí bezvýmínečnou (čl. 340 obch. z.).

3. Zaslání zboží s jiného místa. Hlavní známkou obchodu distančního jest zaslání zboží, jakž vysloveno v čl. 344 obch. z.: »zaslá-li se zboží kupci s jiného místa« a v čl. 347: »bylo-li zboží zasláno s jiného místa«. Zaslání předpokládá spolupůsobení kohosi třetího, jenž dopraví zboží z disposiční moci prodatelovy v moc nepřítomného kupce. Doručí-li zboží prodatel sám, není to obchod distanční (nál. nejvyš. obch. s. něm. ze dne 15. listopadu 1877, XXIII. 59). Prodátel musí se zavázati zboží kupci zaslati; zasílá-li se zboží nikoli na kupce, nýbrž na prodatele, by je on sám na místě ustanoveném kupci předložil a vydal, nastává případ obchodu místního a nikoli distančního (nál. nejvyš. obch. soudu něm. ze dne 13. června 1874, XIII, 389). Strany nemusí právě bydleti na různých místech; mohou bydleti v témž místě, jen když prodátel jest zavázán zaslati zboží na jiné místo, kdež kupec má je pak přijati (nál. nejvyš.